

2.2.2026

Lausuntopyyntö Hallituksen esityksestä eduskunnalle syyteneuvottelun käyttöalan laajentamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 187/2025 vp)**1. Yleistä**

Eduskunnan lakivaliokunta on osoittanut kirjallisen lausuntopyynnön korkeimmalle oikeudelle. Lausunto on ohjattu edelleen minulle, ja lausun seuraavaa.

Hallituksen esitys on valmisteltu huolellisesti, ja oikeudellinen analyysi on näkemykseni mukaan niin valtiotäätöoikeudellisesti kuin rikos- ja prosessioikeudellisesti korkeatasoista. Pidän esitettyjä ehdotuksia kannettavina, koska syyteneuvottelun menettelyllisiä ja sisällöllisiä säännöksiä koskevilla uudistuksilla on perusteltua pyrkiä nopeuttamaan ja sujuvoittamaan rikosprossia siten, että oikeusturvatakeet ja perusoikeudet otetaan riittävällä tavalla huomioon.

2. Yksityiskohtaiset huomiot

Kiinnitän huomiota kahteen seikkaan. Ensimmäinen havaintoni käsittelee *syyteneuvottelun ajallista soveltamisalaa*, josta on esityksen perusteluissakin todetulla tavalla ollut epätietoisuutta. Oikeuskäytännöstä löytyy esimerkkejä siitä, että neuvottelu on aloitettu vasta muutoksenhakuvaiheessa. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 10 §:ään esitetty muutos on tulkintaa selkeyttävä, koska sen perusteella syyteneuvottelu voidaan aloittaa myös muutoksenhakuvaiheessa.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 97) todetaan seuraavasti: ”Syyteneuvottelu olisi siis mahdollista aloittaa hovioikeusvaiheessa, mikäli syyttäjä katsoisi sillä olevan saavutettavissa huomattavia prosessiekonomisia hyötyjä ja neuvottelulle olisi painava syy. Selvää olisi, että syyttäjä ei näissä tapauksissa voisi sitoutua kolmasosan rangaistuslennukseen tuomioesityksessä.”

Pohdin sitä, miksi syyttäjän harkintavaltaa nähdään perustelluksi rajoittaa tällaisella perusteluihin sisältyvällä kannanotolla. Pidän sinänsä kannatettavana *lähtökohtana* sitä, että syyteneuvottelun aloittamisajan kohdalla on merkitystä niin syyttäjän tekemään ehdotukseen kuin tuomioistuimen tuomitsemaan rangaistukseen. Koska syyteneuvottelun aloittamiselle muutoksenhakuvaiheessa pitäisi olla hyvin vahvat perusteet ja prosessiekonomiaan liittyvät kannustimet, niin en pitäisi lainkaan poissuljettuna, että näissä poikkeuksellisissa tapauksissa alennus voisi yltää kolmasosaan.

2.2.2026

Toinen havaintoni koskee *yhteisösakkoa koskevaa syyteneuvottelua*. Toisin kuin rikoslain 6 luvun 8 a §:n rangaistusasteikon lieventämistä koskevassa säännöksessä (tekijälle saa tuomita enintään kaksi kolmannesta rikoksesta säädetyn vankeus- tai sakkorangaistuksen enimmäismäärästä ja vähintään rikoksesta säädetyn rangaistuslajin vähimmäismäärän), yhteisösakon määräämistä koskevaan rikoslain 9 luvun 5 §:ään ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan syyttäjä saa vaatia enintään kaksi kolmannesta siitä yhteisösakon euromäärästä, jonka syyttäjä olisi vaatinut ilman tuomioesitystä. Vastaavasti tuomioistuin saa tuomita oikeushenkilölle enintään kaksi kolmannesta siitä yhteisösakon euromäärästä, jonka tuomioistuin olisi tuominut ilman tuomioesitystä.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 107) todetaan tältä osin, että RL 6 luvun 8 a §:n mukainen asteikon lieventäminen ei olisi ”– – tarkoituksenmukainen laskentatapa yhteisösakon lievennykseen, koska se ei käytännössä tarjoaisi kannustinta oikeushenkilölle”. Ajatuksena on se, että yhteisösakon mittaamiskäytäntö on asettunut nykyisin niin alas, että kahden kolmasosan lievennys sovellettavaan yhteisösakon asteikkoon ei omaisi todellista kannustinvaikutusta.

Ehdotettu muutos poikkeaisi vakiintuneesta rikosoikeudellisesta systematiikasta ja rangaistuksen määräämistä koskevasta sääntelystä. Pohdin sitä, riittääkö sinänsä perusteltu huoli kannustinvaikutuksen saavuttamisesta poikkeamaan vakiintuneesta rikosoikeudellisesta sääntelytavasta. Olisi nimittäin ajateltavissa, että sama muutos saavutettaisiin sillä, että rikoslain 6 luvun 8 a §:n rangaistusasteikon lieventämissäännökseen yhdistetään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 10 §:ään ja 5 b luvun 4 §:ään ehdotetut muutokset (rangaistusvaatimuksen ja tuomitun rangaistuksen yksilöintiä koskeva perusteluvollisuus).

Näen lisäargumenttina jälkimmäiselle sääntelyvaihtoehdolle myös edellä käsitellyn syyteneuvottelun ajallista soveltamisalaa koskevan pohdintani. Jos muutoksenhakuvaiheessa yhteisösakkoa koskeva alennus voisi olla esittämälläni tavalla poikkeuksellisesti kolmasosa, niin tällaista konkreettista mittaamisvaikutusta ei ole välttämättä vaivatonta yhdistää nyt ehdotetun kaltaiseen rikoslain 9 luvun 5 §:n mukaiseen sääntelymalliin.

Turussa 2.2.2026

Jussi Tapani

Oikeusneuvos, rikosoikeuden dosentti